

Numéro spécial - Extranummer
71

SLUITWERK
BIJDRAGE TOT DE TERMINOLOGIE VAN DE BOEKBAND

Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap samengesteld door
Elly COCKX-INDESTEGE & Jos M.M. HERMANS
met medewerking van
Georg ADLER & Jan STORM VAN LEEUWEN

SLUITWERK

ARCHIVES ET BIBLIOTHÈQUES DE BELGIQUE
ARCHIEF- EN BIBLIOTHEEKWEZEN IN BELGIË

Numéro spécial - Extranummer
71

SLUITWERK
BIJDRAGE TOT DE TERMINOLOGIE VAN DE BOEKBAND

Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap samengesteld door
Elly COCKX-INDESTEGE & Jos M.M. HERMANS
met medewerking van
Georg ADLER & Jan STORM VAN LEEUWEN

Bruxelles / Brussel
Archives et Bibliothèques de Belgique / Archief- en Bibliotheekwezen in België
2004

Verantwoording van de afbeeldingen

Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg (4° Inc.33.549, 8° Hs.6.045)

Johannes a Lascobibliothek, Emden (Phil.4°, Theol.fol.532)

Kirchenbibliothek, Barth (lose Teile)

Koninklijke Bibliotheek, Brussel (Hs.4656-58, Hs.11393, Hs.II 2420, Hs.II 2432, Hs.II 6906, Hs.IV 677)

Koninklijke Bibliotheek, Den Haag (73 G 33, 130 E 1, 133 B 13, 145 G 56, 1756 D 137, 1769 A 12, 1771

E 116, 1774 F 7, bruikleen Rijksmuseum RM 155e)

Marien-Gymnasium, Jever (MGJ A IV-G)

Stadtarchiv, Stralsund (Hs.1.6, Hs.161)

Stadtbibliothek, Lübeck (Ms.theol.germ.)

Universitätsbibliothek, Graz (Ms.235, Ms.840, Ms.826)

Universitätsbibliothek, Leipzig (Ms. 116)

Universitäts- und Landesbibliothek, Halle (1 B a 6)

Universiteitsbibliotheek, Groningen (Hs.21, Inc. 25)

Herkomst van afb. 23 en 27: *Der Schatz des Amplonius, die große Bibliothek des Mittelalters in Erfurt*, Erfurt, Stadt- und Regionalbibliothek, 2001, p. 79 en 82; van afb. 28 en 31: *Six centuries of bookbinding*. Catalogue Sotheby's London, 7 November 2002, nrs 5 en 41 (rechts).

Foto's: Georg Adler (Prerow), H.C.G. Druiven (UB Groningen; afb. 44 en 45) en Lieve Watteeuw (Gent, omslag en afb. 34, 41, 42, 49, 50).

Omslag: Koninklijke Bliothek, Brussel, Hs. II 2432, voorplat en frontsede met klampriem-kantsluitingen en beslag. Handschrift geschreven door en gebonden voor Suster Ienneken Coenen, 1586.

Dépot légal / Wettelijk depot 2004/1080/2
ISSN 0775-0722

© Auteurs, rechthebbenden op het beeldmateriaal en
Archives et Bibliothèques de Belgique / Archief- en Bibliotheekwezen in België
4 Boulevard de l'Empereur / Keizerslaan 4, B-1000 Bruxelles / Brussel

INHOUD

Woord vooraf

Typografische conventies

Inleiding

Overzicht van de hoofdlemmata

Definities

Literatuur

Trefwoordenregister

Afbeeldingen

WOORD VOORAF

In 1992 verscheen *Kneep en binding: een terminologie voor de beschrijving van de constructies van oude boekbanden*. Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap samengesteld door W.K. Gnirrep, J.P. Gumbert, J.A. Szirmai (Den Haag: Koninklijke Bibliotheek). Hieraan is van in het begin ook medewerking verleend door Robert Arpots, Elly Cockx-Indestege, Jos M.M. Hermans en Jan Storm van Leeuwen, die zich gaandeweg evenwel op het stilistische, decoratieve aspect zijn gaan toeleggen. Dit gedeelte wacht nog op publicatie.

Bij publicatie van K&B was gebleken dat de oorspronkelijke opzet van de paragraaf Sluitwerk zoals die in de gezamenlijke vergaderingen van de Werkgroep was besproken, uiteindelijk niet is gehandhaafd. Met het onderstaande stuk over Sluitwerk, dat in wezen teruggaat op die oorspronkelijke opzet, hebben de drie laatstgenoemde auteurs alsnog een hernieuwde poging ondernomen; zij beschouwen dit als een aanzet tot een herziene uitgave van genoemde paragraaf. Zij konden hierbij voor de illustratie rekenen op de belangeloze medewerking van Georg Adler (Prerow, Duitsland).

Opzet van de publicatie is enerzijds een juiste, eenduidige en heldere *terminologie* te geven voor alle elementen die te maken hebben met het sluitwerk van de oude boekband. Anderzijds moet de publicatie aan een heel andere behoefte tegemoet komen, te weten een *hulpmiddel voor determinatie* te zijn, juist omdat zo vaak maar een deel van het sluitwerk tot op de huidige dag is overgebleven. Wanneer boekbanden - en in dit geval - de boekbandsluitingen (grotendeels) bewaard zijn gebleven, is het beschrijven met de hierna geboden terminologie geen groot probleem. Wanneer evenwel grote en of kleine delen verloren zijn gegaan ligt dat anders.

Voor de samenstellers staat voorop dat de *functie* determinerend is voor beschrijving en wel in de verschillende verschijningsvormen. *Decoratieve variatie*, hoe belangrijk eventueel ook voor toeschrijving aan tijd, streek of werkplaats, wordt niet systematisch behandeld laat staan benoemd.¹ Daarom is gepoogd eenduidig aan te geven welke wezenlijke elementen aan het sluitwerk te onderkennen zijn, in welke vormen die zoal voorkomen en hoe men ze kan indelen. Dat betekent dat enerzijds simpele afbeeldingen in een oogopslag de verschillende mogelijkheden laten zien. Anderzijds zijn die mogelijkheden systematisch gegroepeerd, zodat meteen duidelijk wordt welke opties er bestaan voor bijvoorbeeld de bevestiging van een sluitriempje aan een plat. Kruisverwijzingen in het register kunnen hierbij helpen. Nieuwe of onbekende sluitingen zijn in principe in het bestaande schema toe te voegen.²

De hier gepresenteerde terminologie is dus in beginsel, zoals overigens in K&B (paragraaf 61), systematisch. De in de Inleiding voorgestelde inhoudelijke systematiek (het Overzicht) is hierbij evenwel slechts gedeeltelijk aangehouden, omdat niet eenduidige begrippen op meer dan één hoofdbegrip betrekking hebben. Die zijn bij hun eerste vermelding onder het hoofdbegrip gerangschikt; bij herhaling ervan is volstaan met het teken ° vóór elke term, die al eerder in dit stuk werd gedefinieerd, of met °° vóór elke term die in K&B gedefinieerd is. Waar geen 'unieke' begrippen (vaktermen) worden gebruikt, is teruggesproken op algemeen gangbare woordenboeken zoals de Grote Van Dale (in de dertiende herziene druk van 1999).

Samenwerking met Georg Adler heeft er voor gezorgd dat deze publicatie met fotografische opnamen van de meeste typen sluitingen en onderdelen daarvan kon worden geïllustreerd; voor vrijwel alle onderwerpen was er in zijn grote bestand aan sluitwerkafbeeldingen een voorbeeld. Voor het overige hebben de samenstellers nog kunnen putten in grote bibliotheken. In dit verband gaat een bijzonder woord van dank uit naar Bernard Bousmanne, hoofd van het Handschriftenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Ook het hoofd van de drukkerij, Jerome Schaut, verdient al onze waardering. De Duitse termen zijn door G. Adler gecontroleerd.³ Termen in het Engels en het Frans zijn aangegeven voor zover door ons in de literatuur aangetroffen; zij zijn niet door vakspecialisten gecontroleerd en zijn niet als geijkt te beschouwen.

¹ Met dit aspect van het sluitwerk houden zich voornamelijk Georg Adler en Konrad von Rabenau bezig.

² Wie een °klamp-riemsluiting begrijpt, zal zich kunnen voorstellen wat een stift-riemsluiting is; hetzelfde geldt voor een °lus-overslagsluiting *versus* een strik-overslagsluiting. Zie afb. 49 en 50.

³ Konrad von Rabenau heeft op het gebied van de Duitse terminologie reeds veel voorbereidend werk gedaan. Ook hiervan kon dankbaar gebruik worden gemaakt.

TYPOGRAFISCHE CONVENTIES

vet	lemma
<i>cursief</i>	'terloops' trefwoord, zonder eigen definitie en synoniemen
°	elders in deze lijst als lemma behandelde term
°°	in <i>Kneep & Binding</i> verklaard
*	afgeraden term
[m], [v], [o]	mannelijk, vrouwelijk, onzijdig
[-en], [-s]	meervoudsvorm
K&B xx.xx	verwijzing naar de term gedefinieerd in <i>Kneep & Binding</i> , gevolgd door het nummer
<i>D, E, F</i>	termen in het Duits, Engels en Frans

INLEIDING

Een vast onderdeel van de middeleeuwse boekband, en van veel latere banden, is de SLUITING. Ze dient vooral om het boek te beschermen tegen het binnendringen van stof, ongedierte e.d., en ook om te voorkomen dat de band gaat kromtrekken of openkieren, en dat de bladen gaan golven, door het 'werken' van de verschillende materialen, met name van het perkament, waaruit het boek is opgebouwd. Hierna maken wij onderscheid tussen de begrippen SLOT, SLUITWERK en SLUITING / SLUITINGEN. Sluitwerk is het geheel, sluitingen zijn de instrumentele hulpmiddelen om een boek te sluiten (zoals overslag, riemen, sluithaak, enz.). Met [BOEK]SLOT worden die sluitingen bedoeld die gedeeltelijk of geheel van metaal zijn. Er bestaan ook echte met een sleuteltje afsluitbare sloten aan banden, hetgeen dan expliciet moet worden vermeld.⁴

De gebruiker zal er op bedacht zijn dat op een paar algemene aspecten van sluitwerk geheel niet of slechts zijdelings wordt ingegaan. Zo kunnen boekbanden zowel van voor naar achteren als van achteren naar voor sluiten (°sluitrichting). Dat kan samenhangen met regionale gebruiken, zoals Albert Derolez een verschil tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden heeft aangetoond,⁵ of bijvoorbeeld met de culturele context van een boek, zoals Hebreeuwse en Arabische boeken die (voor Westerse beschouwers) 'van achteren naar voor' worden gelezen. Dat betekent dat wanneer van 'achterplat' wordt gesproken, ook het 'voorplat' kan bedoeld zijn, en omgekeerd.

Een ogenschijnlijk weinigzeggend maar wel relevant onderscheid betreft de indeling in vier wezenlijke onderdelen van de sluiting (zie tekening). Om te beginnen zijn er actieve en passieve delen, vervolgens de middelen waarmee en de plaats. De actieve of beweeglijke delen van een sluiting of het sluitende stuk, ook °SLUITER genoemd (A), is het onderdeel waarmee men een boek sluit (bv. de riemen en wat daaraan verbonden is, een °klamp, een °sluitlus). De passieve delen of ontvangende delen van een sluiting of het ontvangende deel, ook °VANGER genoemd, is het onderdeel waaraan of waarop de bewegende delen worden gehecht bij het dicht doen van het boek (bv. de °mutter) (B). Dit onderscheid wordt in samenstellingen met SLUIT- voor de actieve delen (bv. °sluitriem), en SLOT- voor de passieve delen (bv. °slotpin) aangeduid. Een derde onderdeel (C) is het ELEMENT waarmee de sluiters bevestigd wordt aan een plat, bv. een leren strook, de °sluitriem. Het vierde onderdeel (D) betreft de PLAATS waar C bevestigd is en de daarvoor onmisbare maatregelen, zoals het inlaten van een leren °sluitriem in een geul in het plat, het zekeren van deze riem d.m.v. een °borgplaatje of een of meer °siernagels.

Fundamenteel voor een goed begrip van de boekbandsluiting is het wezenlijke onderscheid tussen sluiting van het ene °plat naar de °KANT van het andere plat en van het °achterplat naar ergens op het andere °PLAT. Zo bestaat er zowel een '##-kantsluiting' als een '##-platsluiting', waarbij het systeem van de °sluiter hetzelfde zal zijn.

⁴ Zie hierover de bijdrage van Roland HARTMANN, 'Verschließbare Einbände des 15. und 16. Jahrhunderts' in *Festschrift Otto Schäfer zum 75. Geburtstag am 29. Juni 1987*. Stuttgart: Ernst Hauswedell & Co, 1987, p. 427-436.

⁵ Albert DEROLEZ, 'Hoe lagen de boeken in Nederlandse bibliotheken op het einde der middeleeuwen?' in *Codex in context: studies over codicologie, kartuizergeschiedenis en laatmiddeleeuws geestesleven, aangeboden aan Prof. Dr. A. Grujts*. Ed. Chr. de Backer, A.J. Geurts, A.G. Weiler. Nijmegen/Grave: Alfa, 1985, p. 91-103 (Nijmeegse codicologische cahiers, 4-6).

OVERZICHT VAN DE HOOFDLEMMATA

0	ALGEMEEN
1	PLATSLUITING
1.1	RIEMSLUITING (LANGE)
1.1.1	klamp-riemsluiting
1.1.2	oog-riemsluiting
1.1.3	gat-riemsluiting
1.1.4	gesp-riemsluiting
1.2	BAND- EN LINTSLUITING
1.2.1	wikkelsluiting
1.2.2	striksluiting
1.3	OVERSLAGSLUITING
1.3.1	lus-overslagsluiting
1.3.2	klamp-overslagsluiting
1.3.3	knip-overslagsluiting
1.3.4	drukknop-overslagsluiting
1.3.5	stift-overslagsluiting
1.3.6	gesp-overslagsluiting
1.3.7	oog-overslagsluiting
1.3.8	tong-overslagsluiting
1.3.9	wikkel-overslagsluiting
2	KANTSLUITING
2.1	LUS-KANTSLUITING
2.2	KLAMP-KANTSLUITING
2.2.1	klampriem-kantsluiting
2.2.2	klamparm-kantsluiting
2.3	STIFT-KANTSLUITING
2.3.1	stiftoog-kantsluiting
2.3.2	stiftkoker-kantsluiting
2.4	GESP-KANTSLUITING
2.5	OOG-KANTSLUITING
2.6	DRUKKNOOP-KANTSLUITING
2.7	TONG-KANTSLUITING

DEFINITIES

ALGEMEEN

- 1 **sluitwerk** [o]
het totaal van elementen dienend om een boek dicht te houden.
D Verschluss *E* fastenings *F*
- 2 **sluiting** [v -en] (K&B 61.1)
voorziening aan een boekband, die mede voorkomt dat het boek onbedoeld opengaat, m.a.w. de instrumentele hulpmiddelen om een boek te sluiten, zoals °°overslag, °°[sluit]riemen, °°klamp, enz. Er kan meer dan één sluiting aanwezig zijn. Sluitingen bevinden zich aan de °°frontzijde en soms ook aan °°kop- en °°staartzijde: *front-*, *kop-*, *staartsluiting*.
D Verschluss, Schließe *E* fastening *F* fermoir
- 3 **[boek]slot** [o -en]
alle °°sluitingen die geheel of gedeeltelijk in metaal zijn uitgevoerd. Afgezien van het slot waarmee een boek wordt dichtgehouden kennen we ook het slot waarmee een boek (-aan-een-ketting) wordt bevestigd aan een lezenaar (°kettingslot, s.v. BESLAG).
slot
D Buchschloss
- 4 **sluiter** [m]
het sluitende stuk, het actieve onderdeel van een °°sluiting waarmee men het boek sluit.
D Schließenhaken, -öse (aktiver Teil)
- 5 **vanger** [m]
het passieve onderdeel van een °°sluiting waarin de °sluiter valt of waaraan deze wordt vastgemaakt.
D Schließenlager (passiver Teil)
- 6 **sluitrichting** [v -en] (K&B 61.2)
de richting vanaf het °°plat, waaraan het beweeglijke deel van een °°sluiting is bevestigd, naar het plat waaraan het passieve onderdeel zich bevindt (van achter naar voor, dan wel van voor naar achter sluitend).
D Verschlussrichtung

PLATSLUITING

- 7 **platsluiting** [v-en] (K&B 61.5)
°°sluiting, waarbij het passieve onderdeel zich op het °°plat bevindt.
Dit zijn bijvoorbeeld de sluiting met °gat en °°sluitknop/knoop of met °slootog en °°sluitstift, of met °°klamp en °°mutter. Ook de °°overslagsluiting is een platsluiting.
D Deckelverschluss

RIEMSLUITING

- 8 **(lange)-riemsluiting** [v -en] (K&B 61.6) *Cf. afb. 13*
type °°platsluiting, gevormd door een lange °°sluitriem, die aan een kant duurzaam bevestigd is aan een °°plat, en aan de andere kant voorzien is van een °°klamp (°klamp-riemsluiting), een °°sluitoog (°oog-riemsluiting), een °gat (°gat-riemsluiting), of een °gesp (°gesp-riemsluiting). Het passieve onderdeel, °°mutter, °slotpin of °gesp, bevindt zich veelal min of meer centraal op het andere plat.
D Langriemenschließe *E* long-strap fastening *F* fermoir à [longue] bride
- 9 **sluitriem** [m-en] (K&B 61.11) *Cf. afb. 13, 17*
lange strook leer die het beweeglijk element vormt van een °°platsluiting.

Het ene einde is blijvend aan het ene °°plat bevestigd en het andere kan op enige wijze worden vastgemaakt aan het passieve element op het andere plat.

De blijvende bevestiging aan het plat geschiedt vaak met een metalen °°borgplaatje of met °(sier)nagels. Een langer en doorgaans smaller sluitriempje (veter) komt voor bij een °°wikkelsluiting of een °°wikkel-overslagsluiting.

sluitlip

* slotriem

D Verschlussriemen *E* leather strap, strap, ream *F* lanière de cuir, bride

- 10 **borgplaatje** [o -s] (K&B 61.13) *Afb. 1, 2, 3*

onderdeel van een °boekslot, metalen afdekplaatje (strookje, schildje, rozetje- of andersvormig) van een °°sluitriem waarmee deze vast aan het °°plat is bevestigd.

dekplaatje, slotplaatje

*sluitplaatje

D Abdeckblättchen *E* strap plate, anchor plate

- 11 **siernagel** [m -s] *Afb. 4, 5*

nagel waarvan de kop versierd is.

D Ziernagel *E* ornamental nail *F* clou décoré

- 12 **klamp-riemsluiting** [v-en]

type °°riemsluiting, waarbij een lange riem voorzien is van een °°klamp die in een °°mutter grijpt.

D E clasp and catch fastening

- 13 **klamp** [v -en] (K&B 61.24) *Afb. 6, 7, 36, 37, 38*

metalen onderdeel van een °°sluiting, een vorm van °°sluiter, aan het einde tot een klauw of °slothaak gebogen, dat in een °°mutter kan grijpen.

De klamp kan aan een °slotlip (°klampriem-kantsluiting) bevestigd zijn, maar kan ook uitgevoerd zijn als geheel metalen *klamparm* die met een °°scharnier en °°aanzetstuk op het °°plat is bevestigd (°klamparm-kantsluiting). De klamp kan uitgerust zijn met een *open- en sluitkoordje* of *-riempje* (*afb. 40 en cf. afb. 15*). De haak kan zich ook aan een °°sluitriem (°°klamp-riemsluiting) of °°overslag (°klamp-overslagsluiting) bevinden.

sluithaak, grijper

D Verschlusshaken (ev. mit Öffnungs- und Schließkordel) *E* clasp *F* agrafe, tête de fermoir

- 14 **slothaak** [v -haken] *Cf. afb. 8*

klauwachtig metalen onderdeel van een °°klamp waarmee in de °°mutter wordt gegrepen.

klamphaak

D Hakenende *E* hook *F* crochet, griffe

- 15 **mutter** [m -s] (K&B 61.25)

metalen onderdeel van een °°sluiting, een vorm van °°vanger, dat aan één °°plat is bevestigd en waar een °°klamp in kan grijpen. De klamp kan van een °slotlip of van een °°sluitriem zijn voorzien.

krap, vanger

D Schließenlager *E* catch, catch plate (Sz 252) *F* contre-agrafe

- 16 **asmutter** [m -s] *Afb. 8*

type °°mutter met een °slotas waaromheen de °°klamp grijpt.

D Stift-Schließenlager

- 17 **slotas** [v -sen] *Cf. afb. 8*

onderdeel van een °asmutter gevormd door een soort stift die in twee omgekrulde delen van het metalen °asoog bevestigd is.

D Schließenstift

- 18 **gootmutter** [m -s] *Afb. 9*
type °°mutter waarbij het uiteinde dat de °°klamp ontvangt, gootvormig is.
D Rinnen-Schließenlager *E* shovel catch
- 19 **slotgoot** [v -oten] *Cf. afb. 9*
onderdeel van een °gootmutter gevormd door het aan de bovenkant omgebogen uiteinde hiervan.
D Schließenrinne
- 20 **rolmutter** [m -s] *Afb. 10*
type °°mutter met °slotrol waarachter de °°klamp grijpt.
D Wulst-Schließenlager *E* roll catch
- 21 **slotrol** [v -len] *Cf. afb. 10*
onderdeel van een °rolmutter gevormd door het aan de bovenkant smallere rolvormig uiteinde hiervan.
D Schließenwulst
- 22 **slotpinmutter** [m -s] *Afb. 11*
type °°mutter met in de kant(en) een °slotpin waarover het °°sluitoog valt.
D Dorn-Schließenlager
- 23 **slotpin** [v -nen] (K&B 61.23) *Cf. afb. 11, 13, 16*
metalen pin (zonder verdikking), soms van been, loodrecht op het vlak van een °°plat (°°platpin) of op de °°platkant (°°kantpin) bevestigd, waar een °°sluitoog overheen kan vallen.
* doorn
D Schließendorn, Stift *E* pin, peg *F* tenon
- 24 **venstermutter** [m -s] *Afb. 12*
type °°mutter met een °slotvenster, waarin de °°klamp grijpt.
D Fenster-Schließenlager
- 25 **slotvenster** [o -s] *Cf. afb. 12*
onderdeel van een °venstermutter, rechtlijnige uitsparing in het metaal hiervan, waarvan het uiteinde recht of omgebogen kan zijn.
D Schließenfenster
- 26 **klinknagel** [m -s] *Cf. afb. 6, 7*
metalen steel met aan het ene uiteinde vaak een platte kop; door één of meerdere klinkgaten in de °°mutter geslagen, verkrijgt hij aan het andere uiteinde ook een een platte kop.
D Niete *E* rivet *F* rivet
- 27 **klinkplaatje** [o -s] (K&B 61.27) *Cf. afb. 6*
metalen plaatje, dienend als hulpmiddel om een metalen voorwerp (bv. een °°klamp of °°aanzetstuk) op een laag ander materiaal, die zich tussen dit voorwerp en het klinkplaatje bevindt (bv. een °°sluitriem of °slotlip) te kunnen vastzetten (met °klinknageltjes). Het kan daarbij gaan om een °°klamp (of °slotoog), bevestigd aan een lederen °slotlip, of aan een °°mutter of °°borgplaatje. Het klinkplaatje kan met de °°klamp enz. één geheel vormen.
D Nietplättchen, Gegenblech *E* back plate
- 28 **oog-riemsluiting** [v-en] *Afb. 13*
type °°riemsluiting, waarbij een lange riem voorzien is van een metalen °°sluitoog dat over een °slotpin valt.
D Ösen-Riemenverschluss *E* strap and pin fastening
- 29 **sluitoog** [o -ogen] (K&B 61.22) *Afb. 14, 15, cf. afb. 13, 17, 19*
onderdeel van een °oog-riemsluiting, doorboord stuk metaal (of ander hard materiaal), dat over een

°slotpin kan vallen.

Het stuk metaal met het oog zit vaak in een °°sluitriem, maar kan ook bv. met een koord bevestigd zijn; het kan zich ook in een °°overslag (°overslagoog) en in of op de °°platkanten (°kantoog) bevinden; het kan een geheel metalen ring zijn, en wordt dan *sluitring* genoemd).

D Verschluss-Öse (aktiv) *E* metal-rimmed hole, pin socket, eye *F* œillet, mortaise

- 30 **oog** [o -ogen] *Cf. afb. 14*

onderdeel van een °boekslot waarin het °gat zit. Te onderscheiden in °asoog, °kantoog, °kettingoog (s.v. BESLAG), °slootoog, °°sluitoog, °stiftoog. *Cf. °gat.*

D Öse *E* eye *F* œillet

- 31 **slootoog** [o -ogen]

vast onderdeel aan of op de kanten aan het °°plat, metalen voorwerp, voorzien van een °gat, waar doorheen een (vaak metalen) pin of °°sluitstift wordt gestoken, of een °slotas zit.

asoog, kantoog

D Verschluss-Öse (passiv)

- 32 **kantpin** [v -jen] *Afb. 11, 16*

type °slotpin, op de °°platkant.

Komt voor bij bepaalde typen °°kantsluiting.

D Kantendorn *E* side peg (Sz 168) *F* bouton fixé au chant

- 33 **platpin** [v -nen] *Afb. 17, 18, 19*

type °slotpin op het °°plat.

Komt voor bij bepaalde typen °°(lange)-riemsluiting en °°overslagsluiting.

D Deckeldorn

- 34 **gat-riemsluiting** [v-en]

type °°riemsluiting, waarbij een lange riem voorzien is van een °gat dat over een °slotpin (zie 1.1.2) valt.

D Loch-Riemenverschluss

- 35 **gat** [o -en] *Cf. afb. 19*

de meestal ronde opening aangebracht in een vaste stof (bv. leer, metaal) waar doorheen een langwerpige voorwerp (bv. een °slotpin) kan gestoken worden. *Cf. °oog.*

D Loch *E* peg hole

- 36 **gesp-riemsluiting** [v-en] *Afb. 20*

type °°riemsluiting, waarbij een lange °°[sluit]riem door een °[sluit]gesp wordt gestoken.

D Schnallen-Riemenverschluss

- 37 **sluitgesp** [v-en] (K&B 61.14) *Afb. 21*

gesp als het 'passieve' onderdeel van een °gesp-riemsluiting, van een °gesp-overslagsluiting of van een °gesp-kantsluiting.

gesp

D Verschluss-Schnalle *F* boucle

BAND- EN LINTSLUITING

- 38 **band- en lintsluiting** [v-en]

type °°platsluiting, waarbij snoeren van textiel, leer of touw rond de band kunnen gewikkeld worden (°°wikkelsluiting) of waarbij even lange snoeren aan beide platten bevestigd zijn en over de snede gestrikt worden (°°striksluiting).

snoersluiting

D Binde-Verschluss *F* fermeture à lanières, à lacets

- 39 **wikkelsluiting** [v-en] (K&B 61.9) *Afb. 22*
 type °band- en lintsluiting, waarbij een lang, aan één °°plat bevestigd °°sluitsnoer, om het boek (en/of om een °slotknoop) gewikkeld wordt.
 De wikkel kan van textiel (*lint-wikkelsluiting*), van touw (*touw-wikkelsluiting*), van leer (*veter-wikkel-sluiting*) of van een ander soepel materiaal zijn.
 Te onderscheiden van °wikkel-overslagsluiting.
D Wickelverschluss *E* wrapping band
- 40 **sluitsnoer** [o -en] (K&B 61.15) *Cf. afb. 22, 29, 35*
 algemene term voor °°sluitlint, °°sluitveter, °°sluittouw.
 * bindsnoer
D Verschluss-Schnur *E* (leather) tie *F* lien, lacet, lanière
- 41 **slotknoop** [m -knopen] (K&B 61.21) *Afb. 23, 24, 27, 29*
 vrij klein, plat, rond voorwerp, met een soepele steel aan een °°plat (°platknoop), op de °°platkant (°kantknoop) of op de rug (°rugknoop) bevestigd, waaromheen een °°sluitriem, °°sluitlus of °°sluitsnoer kan worden gelegd.
D Verschluss-Knopf *E* button *F* bouton
- 42 **rugknoop** [m -open] *Afb. 23*
 type °slotknoop, op de °°platkant bevestigd.
D Verschluss-Knopf auf dem Rücken
- 43 **platknoop** [m -en] *Afb. 24*
 type °slotknoop, op het °°plat bevestigd.
D Verschluss-Knopf auf dem Deckel *F* bouton fixé sur le plat
- 44 **striksluiting** [v-en] *Afb. 25, 26*
 type °band- en lintsluiting, waarbij d.m.v. een paar van tegenover elkaar aan beide °°platten aangebrachte matig lange °°sluitsnoeren aan elkaar gestrikt worden. Het snoer kan van textiel (*lint-striksluiting*) of van touw (*touw-striksluiting*) of van leer (*veter-striksluiting*) zijn.
snoersluiting
D Kordel-Verschluss *E* tie fastening
- 45 **sluitlint** [o -en] (K&B 61.18) *Cf. afb. 25*
 smalle reep textiel, als onderdeel van een °°striksluiting, ook wel van een °wikkel-overslagsluiting.
D Verschluss-Band *E* textile ties, linen ties, silk ties *F* rubans
- 46 **sluittouw** [o -en] (K&B 61.17) *Cf. afb. 29*
 smalle koord of touw, als onderdeel van een °°striksluiting of °lus-overslagsluiting.
D Verschluss-Faden *F* cordelette
- 47 **sluitveter** [o -en] (K&B 61.16) *Cf. afb. 26*
 smal leren riempje, als onderdeel van een °°striksluiting.
 * bindsel, bindveter
D Verschluss-Riemchen *E* leather ties *F* lanière de cuir, lacets

OVERSLAGSLUITING

- 48 **overslagsluiting** [v-en] (K&B 61.7)
 type °°platsluiting, waarbij aan een °°overslag een voorziening is gemaakt om aan een element op het °°plat te worden vastgemaakt: een °°sluitlus voor een °slotknoop of °slotknoop (°lus-overslagsluiting), een °°klamp bestemd voor een °°mutter (°klamp-overslagsluiting), een °knip (°knip-overslagsluiting), een °drukknoop (°drukknoop-overslagsluiting), een °°sluitgesp (°gesp-overslagsluiting), een (al dan niet met een °°sluitoog versterkt) °gat voor een °slotpin (°oog-overslagsluiting), een °tong (°tong-overslagsluiting), een °°sluitlint of °°sluitveter die om het boek heen wordt gewikkeld

(°wikkel-overslagsluiting).

* klepsluiting

D Klappenverschluss

- 49 **lus-overslagsluiting** [v-en] *Afb. 27, 28, 29*

type °°overslagsluiting, waarbij een °°sluitlus, ook wel een °°sluitsnoer, rond een °slotknop, °slotknoop of °knevel wordt gelegd, cq. gedraaid.

D Schleifen-Klappenverschluss *E* loop fastening

- 50 **sluitlus** [v -sen] (K&B 61.19) *Cf. afb. 27, 28, 41, 42*

lus, gevormd uit koord, dunne riem, metaaldraad (bijvoorbeeld gevlochten metaal), waarvan het ene einde blijvend beweeglijk aan het ene °°plat c.q. aan de °°overslag is bevestigd en het andere over een °slotknop, °slotknoop of °knevel aan, c.q. op het andere plat kan vallen, of daaromheen gedraaid, als onderdeel van een °lus-overslagsluiting of van een °lus-kantsluiting. Indien de sluitlus geheel uit metaal bestaat, kan zij met een °°scharnier en een °°aanzetstuk bevestigd zijn.

D Verschluss-Schleife *E* loop *F* lchette

- 51 **slotknop** [m-pen] (K&B 61.20)

klein rond metalen bolvormige knop aan een stijve steel, aan een °°plat (°°platknop) of op de °°platkant (°°kantknop) bevestigd, waaromheen een °°sluitlus kan worden gelegd.

D Verschluss-Knopf *E* bead, peg *F* bouton, (petite) boule

- 52 **kantknop** [m -en] *Cf. afb. 41*

type °slotknop, op de °°platkant bevestigd.

D Verschluss-Knopf an der Deckelkante

- 53 **platknop** [m -en]

type °slotknop, op het °°plat bevestigd.

D Verschluss-Knopf auf dem Deckel

- 54 **knevel** [m -s] *Cf. afb. 22, 28*

staafje of stokje dat dwars in iets, bijvoorbeeld een lus van een of ander soepel materiaal bevestigd wordt om het op zijn plaats te houden.

* dwarsstaafje

D Knebel *E* toggle (ABC, Sz 296)

- 55 **scharnier** [o -en] *Cf. afb. 40*

onderdeel van een °boekslot, verbinding tussen °°klamp en °°aanzetstuk bij geheel metalen °[boek]sloten; zie ook s.v. BESLAG.

D Scharnier *E* hinge *F* charnière

- 56 **aanzetstuk** [o -ken] (K&B 61.26) *Cf. afb. 40*

metalen onderdeel van een °slot, scharnierend verbonden aan een °°klamparm of een °°sluitlus, maar beweeglijk aan een °°plat bevestigd.

D Gegenblech mit Scharnier *E* *F* penture, platine

- 57 **klamp-overslagsluiting** [v-en] *Afb. 30*

type °°overslagsluiting, waarbij een °°klamp in een °°muiser grijpt.

D Klappenverschluss mit Schließenhaken und Schließenlager

- 58 **knip-overslagsluiting** [v -en]

type °°overslagsluiting, waarbij een knippende sluiting, zoals van een tas met lip. Soms kan dit met een sleuteltje worden gesloten.

D Handtaschenbügel-Klappenverschluss

- 59 **drukknop-overslagsluiting** [v -en]
type °°overslagsluiting waarbij een of meer drukknopen (drukknopjes) aan de °overslag zijn bevestigd.
D Druckknopf-Klappenverschluss
- 60 **drukknop** [v -open] *Cf. afb. 47*
bolvormige metalen knoop die in een komvormige kleine holte gedrukt wordt.
D Druckknopf
- 61 **stift-overslagsluiting** [v -en] *Afb. 31*
type °°overslagsluiting, waarbij, zoals bij de °stift-kantsluiting, een losse °°sluitstift door de op één lijn liggende °°stiftogen aan de overslag wordt gestoken (*stiftoog-overslagsluiting*), of door kokervormige ogen wordt geschoven (*stiftkoker-overslagsluiting*).
stiftsluiting
D Klappenverschluss mit Schließen-Öse und Dorn-Schliessenlager
- 62 **sluitstift** [v-en] (K&B 61.29) *Cf. afb. 43, 44*
staafje van stevig metaal, bestemd om door een reeks °°stiftogen te worden gestoken.
De sluitstift kan ook een schrijfinstrument zijn. Normaliter aan vrij kleine en dunne boeken.
*sluitpin
D Verschluss-Stift
- 63 **stiftoog [o -ogen]** (K&B 61.28) *Cf. afb. 31*
ringetje (of buisje) van metaal of een ander materiaal, veelal aan de rand of de kant van een °°plat of een °°overslag bevestigd, waar een °°sluitstift doorheen kan worden gestoken.
De as van de opening loopt verticaal; het oog is het metaal dat het gat omringt.
D Verschluss-Öse
- 64 **gesp-overslagsluiting** [v -en] *Afb. 20*
type °°overslagsluiting, waarbij een korte riem in een °gesp wordt gestoken. Te onderscheiden van °gesp-riemsluiting.
D Klappenverschluss mit Schließen-Schnalle und Schließenriemen
- 65 **oog-overslagsluiting** [v-en] *Afb. 32, 33*
type °°overslagsluiting, waarbij een °°sluitoog over een °slotpin valt. Het sluitoog kan aan een leren riem zitten.
D Klappenverschluss mit Schließen-Öse und Dorn-Schließenlager
- 66 **tong-overslagsluiting** [v -en] *Afb. 34*
type °°overslagsluiting, waarbij het tongvormig uiteinde van de °°overslag in een gleuf op het °°voorplat wordt bevestigd.
D Klappenverschluss, bei dem die Klappe zungenförmig endet und auf dem Vorderdeckel in einen Schlitz geschoben wird *E* wallet (edge), tuck
- 67 **tong** [v -en] *Cf. afb. 34*
strook leer of perkament of ander buigzaam materiaal, min of meer in de vorm van het lichaamsdeel, soms in een punt uitlopend.
D Zunge
- 68 **wikkel-overslagsluiting** [v-en] *Afb. 35*
type °°overslagsluiting, waarbij een lang, aan de °°overslag bevestigd °°sluitsnoer of °°sluitveter, om het boek (en/of om een °slotknoop, een haak (soms op een vishaak gelijkend) of een pen, in messing of been) wordt gewikkeld.
D Wickel-Klappenverschluss

KANTSLUITING

69 **kantsluiting** [v -en] (K&B 61.3)

°°sluiting waarbij het passieve onderdeel zich aan de °°platkant bevindt.

Dit kan een sluiting zijn met °°klamp (°°klampsluiting), °°lus en °°knoop (°lus-kantsluiting), °stift (°stift-kantsluiting), gevlochten riempjes (°kantsluiting alla Greca).

D Kantenverschluss *E* edge fastening

LUS-KANTSLUITING

70 **lus-kantsluiting** [v-en] *Afb. 36, 37*

type °°kantsluiting, waarbij een of meer °°sluitlussen over °slotknopjes of °slotknoopjes heen worden gelegd.

D Schleifen-Kantenverschluss *E* loop and pin fastening

KLAMP-KANTSLUITING

71 **klamp-kantsluiting** [v -en] (K&B 61.4)

type °°kantsluiting gevormd door een °°sluithaak en een aan een °°platkant of °platrand bevestigde °°mutter.

De °°klamp kan bevestigd zijn aan een °slotlip (°klampriem-kantsluiting) of onderdeel zijn van een geheel metalen °°klamparm (°klamparm-kantsluiting) die de afstand tussen de platten overbrugt en met een °°scharnier en °°aanzetstuk aan het plat is bevestigd.

Te onderscheiden van °klamp-riemsluiting.

D *E* clasp and catch fastening, hook-clasp fastening

72 **klampriem-kantsluiting** [v -en] *Afb. 38, 39, 40*

type °klamp-kantsluiting, waarbij een (korte) leren °slotlip tussen °°klamp en °°plat is bevestigd.

D Riemenschließe *F* fermoir à patte et à contre-agrafe

73 **slotlip** [m -pen] (K&B 61.12) *Afb. 41, cf. afb. 38, 39, 40*

korte strook leer die het beweeglijke element vormt van een °°kantsluiting.

Het ene einde is blijvend bevestigd aan de ene °°platkant (met behulp van een °°borgplaatje bv.) en het andere kan op enige wijze worden vastgemaakt aan het passieve element op de andere platkant.

De °slotlip van een °°klampsluiting is veelal weinig meer dan een leren °°scharnier waaraan de °°klamp is bevestigd.

*tong

D Schließenriemen *F* patte de fermoir

74 **klamparm-kantsluiting** [v-en] *Afb. 42*

type °klamp-kantsluiting, waarbij een metalen °°klamparm tussen °°klamp en °°plat met een scharnier is bevestigd.

D Ganzmetall-Schließe *E* all-metal fastening

75 **klamparm** [m -en] *Cf. afb. 42*

metalen onderdeel van een °klamparm-kantsluiting. Met een °°scharnier en een °°aanzetstuk aan het °°plat bevestigd.

D

STIFT-KANTSLUITING

- 76 **stift-kantsluiting** [v-en] (K&B 61.8)
type °°kantsluiting, waarbij, zoals bij de °stift-overslagsluiting, een losse °°sluitstift door de op één lijn komende °stiftogen van beide °°platten wordt gestoken (°stiftoog-kantsluiting), of door kokervormige ogen wordt geschoven (°stiftkoker-kantsluiting).
stiftsluiting
D
- 77 **stiftoog-kantsluiting** [v -en]
type °stift-kantsluiting waarbij de °ogen meestal in hard materiaal zijn, zoals metaal.
D Stift-Ösen-Kantenverschluss
- 78 **stiftkoker-kantsluiting** [v -en] *Afb. 43, 44*
type °stift-kantsluiting met °ogen in soepel (zoals leer) of hard materiaal (zoals metaal), tot kokers gevormd.
D Stift-Hülsen-Kantenverschluss

GESP-KANTSLUITING

- 79 **gesp-kantsluiting** [v -en]
type °°kantsluiting waarbij de °°sluitgesp over de °°frontsnede gaat.
D Schnallen-Kantenverschluss

OOG-KANTSLUITING

- 80 **oog-kantsluiting** [v-en] *Afb. 45, 46*
type °°kantsluiting, waarbij een °°sluitoog aan een leren riempje of ander soepel materiaal zit en over een °slotpin, i.c. een °kantpin, valt, bevestigd op de kant van het andere plat. De °sluiter kan uit drie gevlochten leren riempjes bestaan, uit één riem gesneden en door een metalen ring gehaald die aan het °°achterplat is bevestigd (*alla Greca*).
kantsluiting alla Greca
D Ösen-Kantenverschluss (Griechischer Art) *E* braid and pin fastening (ABC), peg and strap fastening (Sz) *F* fermoir à la grecque ?

DRUKKNOOP-KANTSLUITING

- 81 **drukknop-kantsluiting** [v -en] *Afb. 47*
type °°kantsluiting waarbij een of meer °drukknoppen (drukknoopjes) aan leren °°sluitriemen zijn bevestigd.
D Druckknopf-Verschluss

TONG-KANTSLUITING

- tong-kantsluiting** [v -en] *Afb. 48*
type °°kantsluiting waarbij een tongvormig uiteinde van één plat (doorgaans het °°achterplat) tussen de bandbekleding en de platkern van het andere plat wordt geschoven.

LITERATUUR

De literatuur over het sluitwerk aan boekbanden is zeer beperkt, die over de boekband in het algemeen daarentegen zeer uitgebreid. Daarom zijn hieronder slechts die titels opgegeven die in meerdere of mindere mate specifiek aandacht aan het onderwerp geven. Verder bevatten deze publicaties doorgaans ook enkele aanvullende afbeeldingen of schetsen.

CARVIN, Denis, *La reliure médiévale d'après les fonds des bibliothèques d'Aix-en-Provence, Avignon, Carpentras et Marseille*. Arles: CICL, 1988.

DÜRRFELD, Elke Barbara, 'Terra incognita: Toward a historiography of book fastenings and book furniture' in *Book history*, 3, 2000, p. 305-313.

GNIRREP, W.K., J.P. GUMBERT, J.A. SZIRMAI, *Kneep & binding: een terminologie voor de beschrijving van de constructies van oude boekbanden*. Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap. Den Haag, 1992.

GREENFIELD, Jane, *ABC of bookbinding: a unique glossary with over 700 illustrations for collectors and librarians*. Written and illustrated by Jane Greenfield. New Castle, DE: Oak Knoll Press; Nottingham: The Plough Press, 2002.

LÜERS, Heinrich, 'Die Buchschließe: ein technischer Beitrag' in *Archiv für Buchbinderei*, 36, 1936, p. 20-23.

MUZERELLE, Denis, *Vocabulaire codicologique: Répertoire méthodique des termes français relatifs aux manuscrits*. Paris: CEMI, 1985.

ROBERTS, Matt & Don ETHERINGTON, *Bookbinding and the conservation of books: A dictionary of descriptive terminology*. Drawings by Margaret R. Brown. Washington: Library of Congress, 1982.

SHEPPARD, Jenny, *A guide to the census of Western Medieval bookbinding structures to 1500 in British libraries*. [Cambridge: British Census Project, 1997].

SZIRMAI, J.A. *The archaeology of medieval bookbinding*. Aldershot [a.o.], 1999 (met overvloedige literatuur).

TREFWOORDENREGISTER

aanzetstuk 56
asmuiter 16
asoog 31
band- en lintsluiting 38
bindsel Zie sluitveter
bindsnoer Zie sluitsnoer
bindveter Zie sluitveter
boekslot 3
borgplaatje 10
dekplaatje 10
doorn Zie slotpin
drukknoop 60
drukknoop-kantsluiting 81
drukknoop-overslagsluiting 59
frontsluiting 2
gat 35
gat-riemsluiting 34
gesp Zie sluitgesp
gesp-kantsluiting 79
gesp-overslagsluiting 64
gesp-riemsluiting 36
gootmuiter 18
grijper 13
kantknop 52
kantoog 31
kantpin 32
kantsluiting 69
kantsluiting alla Greca 80
klamp 13
klamparm 75
klamparm-kantsluiting 74
klamphaak 14
klamp-kantsluiting 71
klamp-overslagsluiting 57
klampriem-kantsluiting 72
klamp-riemsluiting 12
klampsluiting Zie kantsluiting en platsluiting
klepsluiting Zie overslagsluiting
klinknagel 26
klinkplaatje 27
knevel 54
knip-overslagsluiting 58
knoop Zie slotknoop
kopsluiting 2
krap 15
(lange)-riemsluiting 8
lintsluiting 44
lint-striksluiting 44
lint-wikkelsluiting 39
lus Zie sluitlus
lus-kantsluiting 70
lus-overslagsluiting 49
muiter 15

oog 30
 oog-kantsluiting 80
 oog-overslagsluiting 65
 oog-riemsluiting 28
 open- en sluitkoordje 13
 overslagsluiting 48
 pin Zie slotpin
 platknoop 43
 platknop 53
 platpin 33
 platsluiting 7
 riem Zie sluitriem
 riemsluiting Zie (lange)-riemsluiting
 rolmutter 20
 rugknoop 42
 scharnier 55
 siernagel 11
 slot Zie boekslot
 slotas 17
 slotgoot 19
 slothaak 14
 slotknoop 41
 slotknop 51
 slotlip 72
 slotoog 31
 slotpin 23
 slotpinmutter 22
 slotplaatje 10
 slotriem Zie sluitriem
 slotrol 21
 slotvenster 25
 sluiters 4
 sluitgesp 37
 sluihaak 13
 sluiting 2
 sluitknop Zie slotknop
 sluitknoop Zie slotknoop
 sluitlint 45
 sluitlip 9
 sluitlus 50
 sluitoog 29
 sluitpin Zie sluitstift
 sluitplaatje Zie borgplaatje
 sluitrichting 6
 sluitriem 9
 sluitring 29
 sluitsnoer 40
 sluitstift 62
 sluitouw 46
 sluitveter 47
 sluitwerk 1
 snoersluiting Zie striksluiting
 staartsluiting 2
 stift-kantsluiting 76
 stiftkoker-kantsluiting 78
 stiftouw 63

stiftoog-kantsluiting 77
stift-overslagsluiting 61
striksluiting 44
tong 67 Zie ook slotlip
tong-kantsluiting 82
tong-overslagsluiting 66
touwsluiting 44
touw-striksluiting 44
touw-wikkelsluiting 39
vanger 5
venstermutter 24
vetersluiting 44
veter-striksluiting 44
veter-wikkelsluiting 39
wikkel-overslagsluiting 68
wikkelsluiting 39

AFBEELDINGEN

Afb. 1. Borgplaatje (10)

Afb. 2. Borgplaatje (10)

Afb. 3. Borgplaatje (10)

Afb. 4. Siernagel (11)

Afb. 5. Siernagel, holvormig (11)

Afb. 6. Binnen-zijde van klamp-riemsluiting (12); klinkplaatje (27), klinknagels (26) door slotlip (73) aan klamp (13); cf. afb. 7

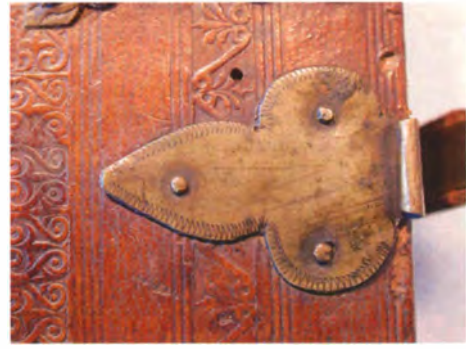
Afb. 7. Buitenzijde van klamp-riemsluiting (12); cf. afb. 6

Afb. 8. Asmuiter (16) met slotas (17)

Afb. 9. Gootmutter (18) met slotgoot (19)

Afb. 10. Rolmutter (20) met slotrol (21)

Afb. 11. Slotpinmutter (22) met slotpin (23)

Afb. 12. Venstermutter (24) met slotvenster (25)

Afb. 13. Oog-riemsluiting (28) met lange sluitriem (9) en sluitoog (29)

Afb. 14. Sluitoog (29) bevestigd aan slotlip (73)

Afb. 15. Sluitoog (29) over slotpin (23); aan het zichtbare oog kan een open- en sluitkoordje (cf. 13) worden bevestigd

Afb. 16. Kantpin (32)

Afb. 17. Platpin (33) met scharnierend sluitoog (29) aan lange-riemsluiting (8); detail van afb. 13

Afb. 18. Platpin (33); detail van afb. 19

Afb. 19. Platpin (33), met lange-riemsluiting (8) waaraan een vast sluitoog (29) met gat (35)

Afb. 20. Gesp-overlagsluiting (64) met sluitgesp (37)

Afb. 21. Sluitgesp (37)

Afb. 22. Wikkelsluiting (39) met sluitsnoer (40) en knevel (54)

Afb. 23. Lus-overlagsluiting (49) met sluitlus (50) rond rugknoop (42)

Afb. 24. Platknoop (43); detail van afb. 29

Afb.25. Striksluiting (44) met sluitlinten (45)

Afb.26. Striksluiting (44) met sluitveters (47)

Afb.27. Lus-overslagsluiting (49) met sluitlus (50) rond platknoop (43)

Afb.28. Lus-overslagsluiting (49) met sluitlus (50) rond knevel (54)

Afb. 29. Lus-overslagsluiting (49) met sluitouw (46) om platknoop (43)

Afb.30. Klamp-overslagsluiting (57), waarbij klamp (13) in muiser (15) grijpt

Afb.31. Stift-overslagsluiting (61) met sluitstift (62) door een paar stiftogen (63)

Afb.32. Oog-overslagsluiting (65), waarbij, beneden, sluitoog (29) over slotpin (23) valt; boven alleen de slotpin te zien

Afb.33. Oog-overstagsluiting (65), binnenzijde van afb.32

Afb.34. Tong-overstagsluiting (66)

Afb.35. wikkel-overstagsluiting (68),
waaraan lang sluitsnoer (40)

Afb.36. Lus-kantsluiting (70)
met sluitlusjes (50) en ivoren slotknopjes (51)

Afb.37. Lus-kantsluiting (70)
met sluitlusjes (50) en slotknopjes (51)

Afb.38. Klamp met riem (13)

Afb.39. Klampriem-kantsluiting (72)

Afb.40. Klampriem-kantsluiting (72) met aan
klamp (13) leren open- en sluitkoordje (cf.13) bevestigd

Afb. 41. Versierde slotlip (73), zonder klamp

Afb. 42. Klamparm-kantsluiting (74), met klamparm (75) en scharnier (55) aan aanzetstuk (56) rechts, klamp (13) in muiter (15) links

Afb. 43. Stijfkoker-kantsluiting (78), gesloten, met kokervormige stijftogen (63) en sluitstift (62)

Afb. 44. Stijfkoker-kantsluiting (78), open; cf. afb. 43

Afb. 45. Oog-kantsluiting 'alla Greca' (80), gesloten; cf. afb. 46

Afb. 46. Oog-kantsluiting 'alla Greca' (80), open, met sluitoog (29) dat over kantpin (32) moet vallen; cf. afb. 45

Afb. 47. Drukknoop-kantsluiting (81)

Afb. 48. Tong-kantsluiting (82), waarbij tong (67) tussen platbekleding en platkern gaat; aan tong open- en sluitriempje (cf. 13)

Afb.49. Stijf-riemsluiting, waarbij (verdwenen) sluitstift (62) door gat (35) in sluitriem (9) en stijtoog (63) wordt geschoven

Afb.50. Strik-overlagsluiting, met sluitlinten (45)

Dit inlegvel geeft een overzicht van leveranciers, die momenteel produkten leveren die in de *Richtlijnen voor de conservering van leren en perkamenten boekbanden* worden vermeld.

**Ammoniakoplossing, 15% (NH₃),
zeer zuiver**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

**Ammoniumtest / Aquaquant
Ammonium 14423 (Merck)**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

Boekensteunen, perspex

Jansen-Wijsmuller & Beuns bv
Postbus 166, 1530 AD Wormer
Telefoon 075-6211001

Boekensteunen, plexiglas, verstelbaar

Gaylord Bros
Box 4901
Syracuse, NY 13221-4901
Verenigde Staten
Telefoon 00 1 3154575070

**Boekensteunen, schuimrubber, variabele
afmetingen, met loodkoord**

Polyformes Ltd
Cherrycourt Way, Stanbridge Road
Leighton Buzzard, Bedfordshire
LU7 8UH
Groot-Brittannië
Telefoon 00 44 525850484

**Carboxymethylcellulose Natrium/
CMC, middelvisceus**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

Ethanol 96% p.a.

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Tel 073-6144141

Gasmaskers met gasfilter type 66A

Omnilabo International bv
Postbus 3939, 4800 DX Breda
Telefoon 076-5795795

Handschoenen, katoen

Gosman & Kraan
Postbus 1, 1160 AA Zwanenburg
Telefoon 020-4974164

Handschoenen, neopreen

Tamson bv
Postbus 28, 2700 AE Zoetermeer
Telefoon 079-3420321

**Handschoenen, vinyl/latex,
wegwerphandschoenen**

Tamson bv
Postbus 28, 2700 AE Zoetermeer
Tel 079-3420321

Imidazol (Merck)

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

Impregneermiddel SU 51/H 51

Gosman & Kraan
Postbus 1, 1160 AA Zwanenburg
Telefoon 020-4974164

**Isopropylalcohol/2-Propanol,
zeer zuiver**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Tel 073-6144141

Klauwenolie (Riedel-Dehaën)

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

Klimaatrecorder Lambrecht

Bakker & Co bv
Postbus 1235, 3330 CE Zwijndrecht
Telefoon 078-6101666

Klimaatrecorder Lide

IBT Nederland
Postbus 25244, 3001 HE Rotterdam
Telefoon 010-4671250

Lanoline/Wolvet (anhydrous)

OPG Farma
Postbus 2323, 3500 GH Utrecht
Telefoon 030-2821911

Luchtbevochtiger/Defensor koudwater-verdamper PH14

Geveke Werktuigbouw
Postbus 820, 1000 AV Amsterdam
Telefoon 020-5829111

Museumstofzuiger

Promotion Holland bv
Postbus 935, 3300 AX Dordrecht
Telefoon 078-6146408

Neutrale zeep/Arkopal N-100/**Alkylphenolpolyglycolether**

Gosman & Kraan
Postbus 1, 1160 AA Zwanenburg
Telefoon 020-4974146

Ontsmettingsmiddel TEGO 51/15DL

Gosman & Kraan
Postbus 1, 1160 AA Zwanenburg
Telefoon 020-4974164

Pasteurpipetten, 150 mm, ϕ 7 mm/**Pasteur Capillary Pipettes**

Tamson bv
Postbus 28, 2700 AE Zoetermeer
Telefoon 079-3420321

**pH-Indicatorpapier/Tri-Box pH 0,5-5,5
(Macherey-Nagel)**

Tamson bv
Postbus 28, 2700 AE Zoetermeer
Telefoon 079-3420321

Polyesterfolie/Melinex

Crush
Oude Maasdijk 30, 6621 AC Dreumel
Telefoon 0487-572530

Ricinusolie

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

**Sulfaattest/Microquant Sulfat 14789
(Merck)**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

**Terpentine, Aromaatrovrij /Kerosene
Odorless 8387**

Lamers & Pleuger bv
Postbus 3095, 5203 DB Den Bosch
Telefoon 073-6144141

Tissues (Kleenex Facial Tissues 7808)

Tamson bv
Postbus 28, 2700 AE Zoetermeer
Telefoon 079-3420321

UV-arme tl-lampen

HG Verlichting
Oude Apeldoornseweg 57, 7333 NR
Apeldoorn
Telefoon 055-5420765

UV-werende materialen

Vink Kunststoffen bv
Postbus 1, 6940 BA Didam
Telefoon 0316-298911

Wasbenzine/Kookpuntbenzine 100-140

HBV bv
James Wattweg 26,
3133 KK Vlaardingen
Telefoon 010-4343911

Water, gedestilleerd

Aquapur bv
Postbus 336, 3130 AH Vlaardingen
Telefoon 010-4341211

